

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
A288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025
ISBN 978—966—419—456—0

НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

У сучасних умовах, коли українська держава стикається з масштабною збройною агресією з боку російської федерації, питання забезпечення правової безпеки населення, а особливо мешканців деокупованих територій, набуває надзвичайної важливості. Деокуповані регіони характеризуються не лише руйнуванням інфраструктури, але й складною соціально-правовою ситуацією, яка потребує невідкладного втручання держави для відновлення правового порядку, забезпечення прав громадян та гарантування доступу до правосуддя. У цьому контексті система безоплатної правничої допомоги (далі — БПД), яка регламентується Законом України «Про безоплатну правничу допомогу» [1], виступає ключовим інструментом реалізації права громадян на правову допомогу та захист їхніх прав у надзвичайних умовах, що закріплено в ст. 59 Конституції України [2]. Тому потрібно розглянути особливості надання безоплатної правничої допомоги на деокупованих територіях.

Згідно з нормами Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», безоплатна правнича допомога передбачає надання консультацій, складання процесуальних документів, представництво інтересів громадян у судах та інших органах державної влади, що є фундаментально важливим для відновлення правопорядку на деокупованих територіях. Особливо актуальним стає доступ до БПД для внутрішньо переміщених осіб, членів сімей загиблих або постраждалих від військових дій, а також для осіб, які втратили документи, нерухомість або робочі місця внаслідок бойових дій. Закон визначає, що безоплатна правнича допомога надається громадянам України та іншим особам, які перебувають на території України, і включає як первинну правову консультацію, так і вторинну допомогу, що передбачає безпосереднє представництво інтересів у судових та адміністративних органах [1].

Разом з тим, в умовах деокупованих територій доступ до правової допомоги ускладнюється через руйнування інфраструктури, нестабільність роботи місцевих органів влади та загрозу безпеці як громадян, так і фахівців системи БПД. Відповідно, практика застосування Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» у таких умовах передбачає використання дистанційних та мобіль-

них форматів надання послуг, зокрема організацію консультацій через електронні платформи, гарячі лінії та виїзні пункти, що дозволяє зберегти доступність правової допомоги навіть у складних безпекових умовах. При цьому забезпечення захисту прав осіб, які звертаються за допомогою, потребує чіткої координації між бюро правової допомоги, державними органами та громадськими правозахисними організаціями.

Особливо актуальними є питання відновлення майнових та соціальних прав громадян. У деокупованих регіонах часто виникає потреба у юридичному оформленні права власності на житло та землю, відновленні документів про реєстрацію майна, реєстрації підприємницької діяльності, а також у вирішенні трудових спорів, пов'язаних із розірванням трудових договорів або призупиненням трудових відносин у зв'язку з бойовими діями. У цьому сенсі БПД виступає механізмом не лише правового консультування, а й стабілізації соціально-економічного життя постраждалого населення. Держава через систему безоплатної правової допомоги забезпечує, щоб громадяни мали реальну можливість захищати свої права, отримувати інформацію про процедури поновлення документів та реалізовувати конституційні права на соціальні та економічні блага.

Слід зазначити, що Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» визначає чіткі принципи діяльності системи, серед яких рівність усіх громадян перед законом, доступність послуг, оперативність реагування та професійна компетентність адвокатів і правників. На практиці це означає, що навіть у найскладніших умовах воєнного часу на деокупованих територіях держава зобов'язана забезпечити правовий захист, спрямовуючи ресурси на відкриття мобільних та дистанційних пунктів БПД, навчання персоналу з питань роботи в умовах надзвичайних ситуацій, а також створення бази даних щодо правових потреб населення, що дозволяє ефективно реагувати на запити громадян.

Як зазначають науковці, поточні реалії українського законодавства характеризуються динамічними змінами в ключових сферах соціального та економічного життя. У таких умовах правозахисники відіграють важливу роль у наданні актуальної правової інформації населенню, що дозволяє забезпечити захист прав громадян. Зростання запитів на безоплатну правову допомогу обумовлено перш за все необхідністю ефективного правового захисту цивільного населення. Серед найактуальніших питань, з якими звертаються громадяни, виділяються правила перетину державного кордону в умовах воєнного стану, порядок сплати комунальних платежів, набуття статусу внутрішньо переміщеної особи, доступ до соціальних послуг, проблематика мобілізації, умови завезення гуманітарної допомоги, отримання тимчасового

захисту або статусу біженця у країнах Європейського Союзу, а також трудові права та гарантії під час воєнного стану [3, с. 75].

Водночас відбулися значні зміни у категоріях справ, що розглядаються у системі БПД. Так, серед актуальних ситуацій слід зазначити розірвання трудових договорів з роботодавцями на територіях, де ведуться активні бойові дії, встановлення факту смерті осіб, а також тимчасове призупинення трудових договорів.

Не менш важливим аспектом є питання доступності системи надання безоплатної правової допомоги в умовах воєнних дій. Система побудована за принципом територіальної доступності, що передбачає розгалужену мережу бюро на всій території України. Однак воєнні дії змусили змінити традиційний формат роботи. Частина бюро правової допомоги тимчасово припинила діяльність, деякі установи працюють виключно дистанційно, а кількість активних бюро в регіонах з бойовими діями значно зменшилася. Наприклад, у Києві з початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року консультаційні пункти були змушені призупинити роботу через загрозу життю клієнтів та адвокатів і відновили діяльність лише на початку квітня [4]. При цьому спостерігається значне збільшення кількості консультацій, що надаються дистанційно за допомогою електронних засобів комунікації, що свідчить про адаптацію системи до умов воєнного часу та підвищення ролі цифрових інструментів у забезпеченні правового захисту населення.

Для удосконалення системи надання безоплатної правової допомоги на деокупованих територіях доцільно розширити можливості дистанційних сервісів, зокрема інтегрувати функціонал консультацій та подання звернень у додатку «Дія» й активізувати роботу гарячих ліній для оперативного реагування на потреби громадян. Варто запровадити мобільні юридичні офіси, які виїжджатимуть у віддалені села та населені пункти, де відсутня постійна інфраструктура правової підтримки. Необхідно створити механізм спрощеного відновлення втрачених документів через онлайн-платформи, щоб громадяни могли швидко відновити свій правовий статус без додаткових бюрократичних перешкод.

Доцільно поєднувати надання юридичної допомоги з психологічною підтримкою, адже мешканці деокупованих територій часто перебувають у стані стресу та потребують комплексного підходу. Важливим напрямом є налагодження тісної співпраці між центрами безоплатної правової допомоги, територіальними громадами та військовими адміністраціями, що забезпечить узгодженість дій і підвищить ефективність реагування. До системи «Дія» слід додати електронний кабінет користувача, який дозволить відстежувати статус власних звернень і отримувати повідомлення про хід їх розгляду. Вар-

то також створити мережу партнерських пунктів правової підтримки у приміщеннях органів місцевого самоврядування, щоб забезпечити фізичну доступність правових послуг.

Комплекс реалізації таких заходів сприятиме формуванню прозорої, сучасної та людиноцентричної системи безоплатної правової допомоги, яка відповідатиме потребам громадян на деокупованих територіях України.

Таким чином, надання безоплатної правничої допомоги на деокупованих територіях України є не лише конституційним і законодавчим обов'язком держави, але й важливим елементом відновлення правової системи, соціальної стабільності та відчуття справедливості серед населення, яке постраждало від війни. Система БПД виступає інструментом реальної підтримки громадян у складних обставинах, забезпечуючи доступ до правосуддя, відновлення порушених прав та надання професійної юридичної допомоги, що є невід'ємною складовою побудови демократичного суспільства та зміцнення національної безпеки.

Список використаної літератури

1. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 2136. С. 577
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Міщук І. В. Особливості надання безоплатної правової допомоги в Україні під час воєнного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 74–79,
4. Безоплатна правова допомога під час війни: де і як можна отримати консультацію. Поради юриста: інформаційно-правовий портал. URL: <https://porady.org.ua/bezoplatna-pravova-dopomoha-pid-chas-viyny-de-i-yakmozhna-otrymaty-konsultatsiyu>

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії в галузі права ***Синицин Павло Миколайович***